

N:o 121.

Af herr **H. A. Segerdahl**, om *skrifvelse till Konungen i syfte att kungörelsen angående upphörandet af posträtter m. m. den 9 november 1836 måtte upphöra att gälla.*

Under 1600- och 1700-talen gjorde sig i vårt land den uppfattningen gällande, att vissa institutioners, klassers och yrkens intressen icke kunde blifva vederbörligen tillgodosedda med mindre än att rättegångsmål, som rörde dem, deras medlemmar eller utöfvare, handlades vid särskilda domstolar. I följd häraf uppstod en mängd af så kallade fora privilegiata, som i vissa slags mål ägde samma behörighet som de allmänna domstolarne. Så småningom märkte man dock, att denna anordning äfven hade sina nackdelar, och till sist blefvo olägenheterna af denna mångfald af sidoordnade domstolar så skarpt framträdande, att Rikets ständer vid riksdagarne 1828—30 och 1834—35 afläto skrivelser till Kungl. Maj:t med anhallan, att, för vinnande af enhet i lagskipningens former, en del af dessa särskilda domstolar måtte afskaffas.

Bland de domstolar, om hvilkas upphörande ständerna sålunda gjorde framställning, voro posträtterna samt blandade post- och rådstufvurätterna, hvilka domstolars uppgift var att till afgörande upptaga mål, som rörde missbruk af fribrefsrätt, äfvensom tjänstefel af vissa personer, som hade befattning med posten. Med bifall till hvad ständerna i denna del begärt förordnade Kungl. Maj:t genom kungörelse den 9 november 1836, att posträtterna samt blandade

post- och rådstufvurätterna skulle upphöra och deras göromål öfverflyttas på allmänna domstolarne; dock skulle, på sätt öfverpostdirektören föreslagit, därefter iakttagas följande stadganden:

1:o) att postförvaltare skulle uti alla mål angående åtal för tjänstefel lyda under rådstufvurätten i den stad, där postkontoret funnes, men under rådstufvurätten i länets residensstad, om kontoret vore på landet beläget;

2:o) att till den domstol, hvarunder postförvaltare sålunda lydde, skulle ock höra frågor om förefallande missbruk af fribrefsrättighet vid det af honom förvaltade postkontoret;

3:o) att mål rörande förbrytelse och försummelse i tjänsten af postiljon och postförare skulle ransakas och dömas vid rådstufvurätten i residensstaden för det län, där förbrytelsen eller försummelsen timat;

4:o) att likväl postmål, som fordrade handläggning vid domstol i Stockholm, skulle behandlas af stadens kämnarsrätt;

5:o) att frågor om fel och försummelse i tjänsteutöfning af öfverpostdirektören och de till hans ämbetsverk, kansli- samt kammar- och revisionskontor, hörande tjänstemän skulle af Svea hofrätt omedelbarligen upptagas och prövas; samt

6:o) att härigenom icke gjordes någon ändring uti hvad som blifvit stadgadt dels genom kungl. förordningen den 5 mars 1755 därom, att mål angående våld å den, som förde posten och stöld af postväska eller utur den, skulle tillhöra ordinarie domstolen i den ort, där gärningen blifvit begången, dels ock uti den af Kungl. Maj:t den 15 oktober 1831 utfärdade instruktion för kammarrätten, rörande denna rätt tillhörande pröfning af balansmål och felaktigheter vid kontrollen af uppbörd af postmedel.

Af dessa stadganden torde mom. 2:o) icke vidare vara gällande efter utfärdandet af kungl. förordningen den 5 december 1873, hvarigenom fribrefsrätten upphörde och ersattes med rätten att i tjänsteärenden begagna tjänstefrimärken. Skulle missbruk af denna sista rätt förekomma, så att enskilda meddelanden sändas såsom tjänstebref med tjänstefrimärke, så rörer detta icke postverket, hvilket i allt fall af statsverket har sin ersättning för brevets befordran, utan det blir då endast fråga om ett tjänstefel af afsändaren, hvilket skall åtalas i samma ordning som andra sådana. Mom. 4:o) äger icke heller numera giltighet, och i stället för mom. 5:o) gälla §§ 44 och 68 i instruktionen den 4 juni 1886 för generalpoststyrelsen.

Då kammarrättens befattning med balansmål med mera är bestämd genom instruktionen för detta ämbetsverk af den 14 november 1879, är senare delen af mom. 6:o jämväl numera utan betydelse. Hvad som återstår i gällande kraft af 1836 års kungörelse af beskaffenhet att utgöra undantag från den allmänna regeln, att brottmål skola upptagas vid domstolen i den ort, där gärningen är gjord, torde sålunda blott vara stadgandet i mom. 1:o) att postförvaltare skall, om kontoret är beläget på landet, i alla mål angående åtal för tjänstefel lyda under rådstufvurätten i länets residensstad, samt stadgandet i mom. 3:o) att mål rörande förbrytelse och försummelse i tjänsten af postiljon och postförare skola rannsakas och afdömas vid rådstufvurätten i residensstaden för det län, där förbrytelsen eller försummelsen timat. Hänvisning i förra delen af mom. 6:o) till kungl. förordningen den 5 mars 1755 synes numera icke innebära annat, än att postförare, om han själf gör *våld* å posten, skall dömas af domstolen i orten, där gärningen är gjord.

Skälen, som föranledt de i 1836 års kungörelse gjorda, ännu kvarstående undantagen från den allmänna rättegångsordningen, har det ej lyckats mig att få reda på, men antagligt är, att de utgått från postverkets dåvarande organisation. I hvarje län fanns nämligen en postinspektör, hvilken befattning innehades af postmästaren i länets residensstad. Postinspektören tillkom en viss tillsyn öfver postväsendet inom länet, och för att han lättare skulle kunna följa allt, som rörde hans befattning, drogos mål om tjänstefel af postpersonalen till residensstadens domstol. Hvad postiljoner och postförare angår, kan möjligen härtill äfven hafva medverkat det skäl, att man ville hafva domstolen bestämd i fall, då flera brottsliga bandlingar begåtts under resa, och slippa så noga efterforska, inom hvilken rätts domvärjo en hvar af dem skett, hvilket understundom kunde vara svårt att afgöra.

Redan året efter berörda kungörelsens utfärdande yppade sig tvifvel om huru vidsträckt den skulle tillämpas. Man stannade i ovisshet vid tolkningen af ordet postförare, hvaraf Kungl. Maj:t föranleddes att den 25 augusti 1837 utfärda en förklaring om hvad med postförare skulle förstås. Den utveckling och omorganisation, postverket efter den tiden genomgått, hvarigenom gamla befattningar upphört och nya inrättats, har medfört ny osäkerhet rörande tillämpligheten af 1836 års kungörelse, hvilket vid flera tillfällen visat sig i praxis. Sålunda hafva vid olika tillfällen måst lösas frågor,

om poststationsföreståndare, extra postbiträden, landtbrefbärare med flera äro att hänföra under kungörelsens stadganden, och dessa frågor hafva icke alltid lösts på samma sätt. Helt nyligen förekom, att en person, som enligt kontrakt med postverket kört posten mellan tvenne postanstalter under bevakning af en postvaktbetjänt, häktades såsom misstänkt att hafva under resor sönderskurit postsäckar och därur tillägnat sig värdeförsändelser. Länsstyrelsen öfverlämnade honom till rådstufvurätten i residensstaden för rannsaking, men rådstufvurätten afvisade målet såsom ej anhängigjort vid rätt forum. En ledamot var dock skiljaktig och ansåg målet böra af rådstufvurätten upptagas. Hofrätten, dit frågan om forum fullföljdes, gillade rådstufvurättens beslut.

Det ovissa uti, hvilka personer 1836 års kungörelse numera omfattar, borde leda till att, liksom det skedde 1837, en förklaring i detta afseende utfärdades, ifall nämligen dessa särskilda bestämmelser om forum skulle anses böra fortfarande gälla. Men detta undantag från den vanliga rättegångsordningen synes ej vara behöfligt, och egendomligt förefaller, att det någonsin kunde komma till stånd på en tid, då sträfvandet eljest gick ut på att åstadkomma enhet i rättsskipningen. Ty bestämda och betydliga olägenheter äro därmed förenade, först och främst därigenom att den utredning af ett mål, som kan behöfva fortgå under rannsakingen vid residensstadens rådstufvurätt, försvaras genom åklagarens brist på kännedom om personer och lokala förhållanden å den kanske långt därifrån liggande ort, där brottet blifvit begånget, samt däraf föranledd nödvändighet för åklagaren att söka genom mellanhänder förskaffa sig de upplysningar han behöfver, hvilket dessutom alltid medför tidsutdräkt. Vidare kan statsverket blifva betungadt med afsevärdt större ersättningskostnader, om personer, som skola i målet höras, måste resa till residensstaden i stället för till domstolen i orten. I det ofvan omnämnda målet rörande den häktade postköraren lär det hafva varit fråga om, att ett tjugotal personer skulle behöft resa från sin hemort till den mer än 17 mil därifrån belägna residensstaden för att höras såsom vittnen, om målet kommit att där slutligt behandlas.

De nu omnämnda olägenheterna äro sådana, att de kunnat tagas i betraktande vid tillkomsten af 1836 års kungörelse, men dessutom förekomma numera andra olägenheter, som vid den tiden icke kunde förutses. Om till exempel vid en järnvägsstation å

landet stationsinspektoren tillika är poststationsföreståndare och han tillgriper medel både från järnvägen och posten, skall han, om än tillgreppen skett samtidigt och under samma omständigheter, rannsakas och dömas för tillgreppet från järnvägen vid domstolen i orten, men för tillgreppet från posten vid rådstufvurätten i länets residensstad. Ransakningstiden måste härigenom icke obetydligt förlängas, och om den tilltalade hålles häktad, uppstå för statsverket ökade kostnader.

Gentemot de framhållna olägenheter, som 1836 års kungörelse förer med sig, torde icke kunna sättas annan fördel än den, som ofvan berörts, att förbrytelser, begångna under resa genom flera jurisdiktioner inom ett län, alla få upptagas vid en viss domstol, hvarigenom svårighet, som eljest skulle kunna uppkomma, att utleta rätt domstol undvikas och målets behandling förenklas. De fall, då denna fördel skulle vinnas, blefve dock jämförelsevis få, och fördelen synes i öfrigt, särskildt efter den ändring, som genom lagen den 14 juni 1901 gjordes i 10 kap. rättegångsbalken, icke så afsevärd, att den bör hindra upphäfvandet af ännu gällande stadganden i 1836 års kungörelse, om eljest goda skäl därför förefinnas, hvilket jag vågar tro mig hafva i det föregående visat.

På grund af hvad sålunda anförts, får jag hemställa,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes förordna, att kungl. kungörelsen den 9 november 1836 angående posträtternas upphörande skall i hvad den ännu kan äga laga kraft upphöra att gälla.

Stockholm den 26 januari 1903.

Hugo Segerdahl.
